

SODOBNA SLOVENSKA IN MAKEDONSKA KRATKA PRIPOVEDNA PROZA: PREPLETANJE IMAGINARNEGA IN REALNEGA

Na kakšne načine se prepletata realno kot predmetno, resnično, objektivno in materialno ter imaginarno kot irealnost, stilizacija sveta in namerna umetniška distanca v sodobni slovenski in makedonski kratki pripovedni prozi (predvsem v zadnjih dveh desetletjih 20. stoletja), pokaže analiza besedil iz nekaterih vidnejših slovenskih in makedonskih zbirk in antologij kratke pripovedne proze, kakršni sta npr. *Čas kratke zgodbe: antologija slovenske kratke zgodbe* (ur. Tomo Virk, Ljubljana: ŠOU, 1998) in *Skrivna izba: antologija makedonske kratke pripovedne proze dvajsetega stoletja (Tajna odaja: antologija na makedonskiot raskaz na XX vek*, ur. Katica K'ulavkova, Skopje: Tri 2000). Z literarnoprimerjalnega vidika, v tem primeru opazovanja kratkih proznih besedil v slovenski in makedonski istočasni literarni produkciji, je glede na načine prepletenosti imaginarnega in realnega v kratki pripovedni prozi v omenjenih antologijah opaziti veliko več sorodnosti kot razlik; načini prepletanja imaginarnega in realnega so pravzaprav univerzalni.

sodobna slovenska in makedonska kratka pripovedna proza, imaginarno, realno

The ways in which the real as subject matter, the true, objective and imaginative as unreality, and the stylisation of the world and deliberate artistic distance interact in contemporary Slovene and Macedonian short prose (particularly in the 1980s and 1990s) is examined through analysis of texts from some of the more high profile Slovene and Macedonian collections and anthologies such as *A Time of Short Prose: An anthology of Slovene short stories* (ed. Tomo Virk, Ljubljana: ŠOU, 1998) and *Secret Chamber: An anthology of 20th century Macedonian short narrative prose (Tajna odaja: antologija na makedonskiot raskaz na XX vek*, ur. Katica K'ulavkova, Skopje: Tri 2000). A comparative literary analysis of these anthologies with regard to the interweaving of the imaginary and the real reveals more similarities than differences – in fact the ways in which such interweaving is achieved can be said to be universal.

contemporary Slovene and Macedonian short narrative prose, imaginary, real

Pojma realno (kot predmetno, resnično, objektivno in materialno) ter imaginarno (kot irealnost, stilizacija sveta in namerna umetniška distanca) sta pravzaprav zelo široka in splošna, podobno kot pojma slovenska in makedonska kratka pripovedna proza. Zato predstavlja ta prispevek le droben izsek kroga številnih možnosti in le nakazuje možnosti za obsežnejšo in bolj poglobljeno raziskavo o načinih predsta-

vitve idej, ki so se jih posluževali slovenski in makedonski pisatelji pri oblikovanju svojih kratkih proznih besedil.

Če torej razumemo realno kot predmetno, otipljivo, resnično, objektivno in materialno ter imaginarno kot irealno, kot stilizacijo sveta in namerno umetniško distanco, lahko te vidike v analiziranih umetniških besedilih najdemo na različnih nivojih. Prepletanost realnega in imaginarnega morda najprej opazimo na semantični oz. pomensko-vsebinski ravni besedila, na primer kot (ne vedno povsem jasno) distinkcijo med realnimi in irealnimi dogodki v sami zgodbi besedila. Nato odkrivamo psihološko karakterizacijo literarnih oseb oz. ugotavljamo realnost in imaginarnost njihovih perspektiv, slednja je večkrat zakodirana v obliki sanj ali sanjarjenj. Realno in imaginarno pa se prepletata tudi z vidika lingvostilističnih karakteristik besedila, kjer se imaginarnost kaže kot stilizacija zgodbe z avtorske perspektive.

V prispevku nameravam predstaviti nekaj kratkih proznih besedil sodobnih makedonskih avtorjev in jih primerjati s (približno v istem času nastalimi) kratkimi proznimi besedili slovenskih avtorjev glede na nekatere načine prepletanja realnega in imaginarnega v njih. V ta namen sem iz antologij *Čas kratke zgodbe: antologija slovenske kratke zgodbe* (ur. Tomo Virk, 1998), *Skrivna izba: antologija makedonske kratke pripovedne proze dvajsetega stoletja* (Tajna odaja: antologija na makedonskiot raskaz na XX vek, ur. Katica K'ulavkova, 2000)¹ in *Prepovedana izba: izbor makedonske kratke pripovedne proze* (Zabraneta odaja: izbor od makedonskiot raskaz, ur. Rade Siljan, 2004) izbrala deset slovenskih in deset makedonskih besedil, v katerih je moč opazovati različne načine prepletanja imaginarnega in realnega oz. v katerih je kombinacija med imaginarnim in realnim izstopajoča. Zanimala so me predvsem besedila, nastala v osemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja, zato sem pri makedonskih antologijah, ki predstavljata pregled makedonske kratke pripovedne proze 20. stoletja, upoštevala le poglavji z besedili, nastalimi v zadnjih dveh desetletjih prejšnjega stoletja.²

Oglejmo si nekaj konkretnih besedil:

¹ V spremnih besedah k obema antologijama avtorja najprej pojasnjujeta žanrovske določnice, in sicer skuša Virk definirati 'kratko zgodbo' in K'ulavkova 'raskaz'.

Virk ugotavlja, da je kratka zgodba besedilo, največkrat napisano v prvi osebi, z nepopolno karakterizacijo, kjer se dogajanje stopnjuje proti klimaksu, konec pa ostaja odprt; poleg tega pa je kratka zgodba bolj subjektivna (za razliko objektivnejše in seveda kvantitativno daljše novele).

Tudi makedonska literarna teoretičara K'ulavkova problematizira definicijo tega žanra, in pravi (str. XIII), da je vsaka definicija 'raskaza' zgodovinsko in tradicijsko (kulturno) determinirana. Vseeno pa ponudi nekakšno orientacijsko definicijo tega žanra, za katerega naj bi bilo značilno slednje: inauguracija eliptičnosti iz oblikovne distincije v distinkcijo, ki proizvaja bistvene stilistične, semantične, sintaksične, pragmatične in metajezikovne implikacije; predisponiranost kratke oblike; frekventna uporaba restriktivnih postopkov omejevanja in sublimacija do evidentne lirizacije/poetizacije besedila; latentna tendenca po »sistemskosti« in formaliziranju diskurzivnih in morfoloških strategij; preobrazba fikcionalnosti, karakteristična za prozne in dramske žanre; atraktivnost zgodbe; efekt primarnosti, unikatnosti in aktualnosti na ravni diskurza in zgodbe; fleksibilnost forme, ki omogoča kreativne improvizacije; generična interdiskurzivnost in korelativnost 'raskaza' z drugimi žanri (biblijski, arhaični, zgodovinskimi dokumenti, ustnim slovstvom, dnevniki, (avto) biografije); elementi metanarativnega dialoga z bralcem.

Milan Kleč opisuje v besedilu *Polna pljuča* nek nenavaden, skoraj fantastičen dogodek. Pripoved je prvoosebna, osrednji literarni junak (hkrati pripovedovalec) zgodbe zagleda na pogrebu očeta svojega prijatelja žalujočo vdovo, ki je povsem gola. Še bolj nenavadno je, da se na pogrebu vsi obnašajo, kot bi bilo to nekaj povsem običajnega, za kar pa obstaja logično/realno pojasnilo na koncu besedila. V tem primeru se »fantastično« povsem logično pojasnjuje z »realnim«.³

Besedilo *Café do Brasil* Igorja Bratoža je pretkano s harmsovsko ironijo in črnim humorjem. Realni nivo zgodbe predstavlja »sedanjost« oz. trenutek pisanja te zgodbe, v katerem se avtorju (ki je hkrati literarna oseba) ob pitju kave porajajo nadve zanimive ideje. Imaginarni nivo je duhovita zgodba, ki jo v trenutku pitja kave plete avtorjeva domišljija, in sicer o potovanju kave (ki jo trenutno pije), na katerem se zgodi kar nekaj nesreč s smrtnim izidom. Opis te (imaginarne) poti je osrednji del zgodbe.

Maja Novak nas v besedilu *Duhovi so Schroedingerjeve mačke* pripelje v prostor, v katerem se srečujejo in medsebojno komunicirajo duhovi, ki pa razpravljajo o nekaterih realnih, konkretnih zgodovinskih dogodkih iz angleške in škotske zgodovine ter iz zadnje vojne v Bosni.

Besedilo Silvije Borovnik *Gutijeve zgodbe* je napisano v obliki izpovedi oz. izjave za policijski zapisnik, ki jo poda neka ženska. Zgodba je v začetku povsem realna, dokler se v življenju omenjene ženske ne pojavi nenavadno bitje – orangutan, ki se obnaša kot idealen gospodinjski pomočnik, ki pomaga svoji varovanki (pisateljici, ki je trenutno brez inspiracije) pri pisanju idealnih zgodb. Neprivlačna,

²V antologiji Katice K'ulavkove so besedila, nastala v osemdesetih in devetdesetih letih 20. st., natisnjena v okviru poglavja *Eksaltacija (Egzaltacija)*. To so naslednja besedila: *Poti (Patišta)* Vaseta Mančeva, *Čaturanga (Čaturanga)* Krsteta Čačanskega, *Epizodist* Trajčeta Krsteskega, *Möbiusov trak (Mebiusova lent)* Dimitrija Duracovskega, *Hiša v Solumu (Kuk'a vo Solun)* Dragija Mihajlovskega, *Tri tete (Tri tetki)* Aleksandra Prokopieva, *Zapornik (Zatvorenik)* Kima Mehmetija, *Poredni amor (Palaviot amor)* Jadranke Vladove, *Strop (Tavan)* Milča Mančevskega, *Kij (Topuz)* Ermisa Lafazanovskega, *Orel in ovčka (Orelot i agnija)* Blažeta Minevskega, *Ponovno Hamlet (Povtorno Hamlet)* Gordane Stojkovske, *Soba za dušo (Odaja za dušata)* Venka Andonovskega, *Vulkan* Olivera K'orveziroske, *In medias res* Teute Arifi in *Lisica (Smrtta na liscata)* Igorja Isakovskega. Besedila *Möbiusov trak*, *Soba za dušo* in *Lisica* so objavljeni tudi v slovenskem prevodu Aleša Mustarja v reviji *Sodobnost* 5-6/2003.

Rade Siljan pa naslednja kratka prozna besedila, nastala v istem obdobju, uvrsti v poglavje z naslovom *Kontinuiteta (Kontinuitet): Družinsko kosilo (Semeen ruček)* Vaseta Mančeva, *Meja (Granica)* Dragija Mihajlovskega, *Pokveka (Palčo)* Aleksandra Prokopieva, *Sezona regratovih luč (Sezona na gluvarkite)* Blažeta Minevskega, *Premiera* Venka Andonovskega, *(S)pletena zgodba ((S)pleten raskaz)* Olivera K'orveziroske in *Dvojčici (Bliznački)* Goceta Smileskega. Slednje besedilo je ravno tako objavljeno tudi v slovenščini, v omenjeni številki revije *Sodobnost*. V makedonski reviji *Kulturno življenje (Kulturen život)* 1/2003 pa sta v okviru kulturnega sodelovanja s slovensko revijo *Sodobnost* v makedonskem prevodu Lidije Dimkovske objavljeni tudi dve besedili iz antologije *Čas kratke zgodbe*, in sicer *Duhovi so Schroedingerjeve mačke* Maje Novak in *Najin otrok* Vinka Möderndorferja.

³Lidija Kapuševska Drakulevska (1998: 69–81) v svoji tipologizaciji makedonske fantastične kratke pripovedne proze tak tip (po tipologizaciji Save Damjanova) poimenuje »fantastika s ključem«. Njena tipologizacija zajema še naslednje tipe, izdelane posebej za korpus makedonske kratke pripovedne proze: tradicionalna (romantičarska) fantastika, folklorna fantastika, onirična fantastika, alegorijska fantastika in fantastika absurda, nova poetična fantastika.

dolgočasna realnost osamljene osebe se kompenzira z imaginacijo, kar izoblikuje psihološko karakterizacijo subjekta.

Polona Glavan v besedilu *Pravzaprav* posreduje (realen) nežen dialog med ljubimcema, ki ju domišljija pripelje do razmišljanja, kako bi se lahko na različne načine skupaj ubila. Besedilo je zanimivo tudi iz oblikovnega vidika, saj gre pravzaprav za čisti dialog, torej dramsko besedilo, ki ga »zmoti« le nekaj minimalnih »didaskalij«, iz katerih pa je razvidno, da je zgodba napisana s perspektive moške osebe.

Dušan Čater v besedilu *Jesenske višave* slika nek realen dogodek: mladenič portretira golo damo, medtem ko je njen mož v službi. Imaginarno je opisovanje paranoje mladeniča, ki je prepričan, da ga pri seksu z damo, ki jo portretira, opazuje njen mož.

V besedilu Janija Virka *Vrata* je opisana neka nenavadna ljubezenska zveza: študent, ki obiskuje predavanja iz kozmologije na teološki fakulteti, je poln kontrastov; išče čisto duhovno ljubezen, ko pa jo najde, si zaželi tudi fizičnega odnosa z izbranim dekletom. Prepletenost realnega z imaginarnim v tem besedilu je koncentrirana v notranjosti subjekta, ki njoha med materialnim in metafizičnim. Imaginarno pa razen opisa paranoje glavnega lika ilustrirajo tudi skrivnostna vrata⁴ v stanovanju fatalnega dekleta, s katerim se zaplete.

Sebastjan Preglej v besedilu *Onstran steklene tišine* ubesedi zelo pogost motiv domišljjske kompenzacije osamljene osebe, ki težko prenaša dolgočasno realnost in svojo osamljenost; v tem primeru se zaplete v precej nenavadno zgodbo: zaljubi se v lutko iz izložbe, ki kmalu oživi in ga kljub njegovi vdani ljubezni in skrbi prizadene s tem, da ga zapusti.

The Perfect Room Teda Kramolca je sicer realna, a nekoliko nenavadna zgodba. V njej nastopi čuden lik – kitajski arhitekt, ki je obseden s projektiranjem popolne sobe: njegov ideal je minimalizem modernistične sobe. V tej fiksaciji gre tako daleč, da – kot odvečni, nepotrebni element v tej sobi – naredi samomor. V tem besedilu imaginacija subjekta šokantno trči z realnostjo sveta, v katerem obstaja. Podoben konec doživi junak zgodbe *Igro-nanija* Aleša Čara, starejši moški, ki želi od sveta izoliranemu, a vseeno socialnemu vaškemu okoju dokazati, da fama o njegovi impotentnosti ne drži.

Poglejmo še, kako je s prepletanjem realnega in imaginarnega v izbranih makedonskih kratkih proznih besedilih iz antologije Katice K'ulavkove. Imaginarno se v realni pomensko-vsebinski podlagi zgodbe v besedilu *Tri tete* (Tri tetki) Aleksandra Prokopieva kaže kot domišljija junakinj zgodbe (skozi subjektivno perspektivo likov), ki z veliko žara nizajo biografske podatke in pripetljaje svojega strica.

Vase Mančev pa opisuje v besedilu *Poti* (Patišta) neko realno (mogoče) potovanje nekega profesorja po makedonskem podežlju. Imaginarno v to besedilo

⁴Dekle, s katero ima le duhovne oz. intelektualne odnose, mu po njenih srečanjih nikoli ne dovoli, da bi izstopil skozi ta skrivnostna vrata, dokler med njima ne pride do fizičnega (seksualnega) odnosa. Takrat ga dekleta napoti skozi ta vrata, da stopi v prazno – v smrt ali večnost?

vstopi skozi domišljjsko perspektivo subjekta, oz. vizije prizorov iz življenja resnične zgodovinske osebnosti Aleksandra Makedonskega, ki ga spremljajo na potovanju. Aleksander Makedonski se kot literarna oseba pojavi tudi v besedilu *Soba za dušo* (Odaja za dušata) Venka Andonovskega, v katerem avtor interpretira dejansko zgodovinsko relacijo med Aleksandrom Makedonskim in njegovim učiteljem Aristotelom, in sicer v obliki neke vrste mita ali legende: Aristotel svojemu nečimrnemu učencu (na njegovo prošnjo) zastavi nalogo, ki ji le-ta ne bi bil kos: »Dobro. Potem pa spoznaj svojo dušo. Zgradi sobo, ki bo na vseh straneh zaprta, in to tako, da pri gradnji uporabiš samo eno steno, ki ji ni konca, soba pa mora imeti toliko oken, kot ima sten. Ko jo boš sezidal, boš spoznal, da si ta soba ti.«⁵

Dejanska zgodovinska osebnost, tokrat kipar in slikar Michelangelo se pojavi v besedilu *Strop* (Tavan) Milča Mančevskega. Tudi tu si avtor izbere nek ključni dogodek iz umetnikove biografije – naročila papeža Julija II., naj poslika strop Sikstinske palače, ki ga imaginativno interpretira. Gre za originalno stilizacijo (celo sprevrčanje) zgodovinskih dokumentov, skozi katero je predstavljen eksplozivni temperament Michelangela, ki je doživel neke vrste paradoks s tem, da je kot eden najboljših kiparjev postal v svetu najbolj znan po svojem slikarskem delu. V besedilo pa je vtkan tudi sugestiven irealen prizor utrujenega umetnika, ki mu, medtem ko leži v kadi, iz por tečejo barve.

Trajče Krsteski v besedilu *Epizodist* oblikuje biografijo »enega tistih igralcev, ki imajo to nesrečo, da vse življenje igrajo stranske vloge«. Subjekt te zgodbe, igralec s posmehljivim vzdevkom Epizodist z divjo obsedenostjo in kruto disciplino izdelava popolno, pravzaprav fantastično (in hkrati poslednjo) vlogo prikazni Hamletovega očeta, tako da brez trikov poleti nad osuplo publiko (fantastičen dogodek).

V besedilu *Möbiusov trak* (Mebiusova lenta) Dimitrija Duracovskega se imaginarno kaže kot način oz. tehnika pripovedovanja. Gre namreč za opis nekega povsem realnega dogodka (obisk muzeja), ki pa je prikazan skozi dve različni perspektivi, dveh navidez različnih oseb, za kateri se na koncu izkaže da sta pravzaprav ena in ista oseba: subjekt se torej sreča sam s sabo.

V besedilu *Hiša v Solunu* (*Kuk'a vo Solun*) Dragija Mihajlovskega se začetna realna kulisa vaškega dvorišča, na katerem se pogovarjata soseda, pretvori v imaginarno noč, ko junaka zgodbe s svojima rokama dvigneta hišo in jo odneseta na vrh bližnjega hriba. Ko se eden od njiju, Avram, povzpne na stopnice hiše, lahko od tam ugleda svojo ženo, ki mu je pobegnila v Solun, zaradi česar se ne more potolažiti. V zvezi s tem besedilom velja omeniti neko (na tematsko-vsebinskem nivoju) zelo 'makedonsko' specifiko: motiv neplodnosti oz. krize zakona brez otrok,⁶ ki ga vsebuje tudi besedilo *Poredni amor* (Palaviot amor) Jadranke Vladove, v katerem rutinsko, dolgočasno realno vsakdanjost dveh zakoncev zmoti čudežen predmet – kip amorčka, ki ga mož podari ženi. Imaginarno kulminira v irealnem dogodku, ko začne kip špricati vodo in s tem zmoli njena oblačila. Kip amorčka

⁵ Citiram Mustarjev prevod besedila, objavljen v reviji *Sodobnost* 5–6/2003, str. 695.

⁶ Avramu je žena zapustila zato, ker nista mogla imeti otrok. Sosed ga skuša potolažiti z zgodbo iz Stare Zaveze o Abramam in Sari), a neuspešno.

dobi v komunikaciji med možem in ženo karakteristike živega bitja, kmalu postane 'maščevalni amorček', ki nalašč zadržuje vodo v sebi (od trenutka, ko si je ženska zamislila, da ji bo služil kot fontana), nato zaradi pritiska eksplodira in se raztrešči na drobne kosce, s čimer se raztrešči tudi napetost med zakoncema, njuni poti se ločita.

Olivera K'orveziroska v besedilu *Vulkan* duhovito preplete realno z mešanjem resnične in domišljajske zgodbe, ki se hkrati dogajata junakinji Mariji; ta v realnosti oz. sedanjosti bere ljubezenski roman in se s pomočjo silne bralske imaginacije pridruži glavnemu junaku romana ter mu rodi otroka. Močna prepletenost realnega in imaginarnega je najbolj očitna v zadnjih stavkih besedila: Marija se s prijateljico Lidijo sprehaja po peklensko vročem Skopju, pri čemer se eni zdi, da je v Neaplju (kjer je doma njen ljubimec iz romana), drugi pa, da sanja.

Vsebina besedila *Kij* (Topuz) Ermisa Lafazanovskega je pravzaprav povsem realna (mogoča): lutkar in njegov oče ubijeta avstrijskega oficirja, ker jima prepove igrati njuno najuspešnejšo lutkovno predstavo, ker naj bi vsebovala subverzivne elemente in hujskala ljudstvo proti oblasti. Ko ju obiščejo predstavniki oblasti, češ da je bil oficir nazadnje viden v njuni hiši, jim pokažeta lutko, ki je oficirju močno podobna in se na ta način (češ, ljudje so videli lutko) izvlečeta. Imaginarno se v tem besedilu pojavi na sekundarni ravni – avtor posredno izpostavlja nadvse zanimivo problematiko odnosa med realnim in imaginarnim v umetniških delih (oficir namreč zgodbo lutkovne predstave preveč paranoično projicira na realnost).

Analiza izbranih besedil je pokazala dve splošni vrsti prepletenosti imaginarnega in realnega: v prvi realnost oz. objektivnost prevlada v stilu, načinu pripovedovanja, medtem ko je pomensko-vsebinski nivo v območju imaginarnega (irealni, fantastični dogodki, čudni liki, čudežni predmeti), v drugi pa je besedilo na pomensko-vsebinskem nivoju realno (mogoče), v območju imaginarnega pa je sam način pripovedovanja (stilizacija sveta, namerna umetniška distanca).

Dominacija realnosti (objektivnosti) v načinu pripovedovanja v besedilih z imaginarno (irealno, fantastično) vsebino se v analiziranih besedilih kaže na razne načine. Pogosta je komunikacija z (dejansko) zgodovino: zgodovinska osebnost Aleksander Makedonski se prikrade v besedili *Poti Vaseta Mančeva* in *Soba za dušo* Venka Andonovskega, medtem ko se v besedilu *Strop* Milča Mančevskega pojavi Michelangelo. Z zgodovino koketirajo tudi besedila slovenskih avtorjev: *Duhovi so Schroedingerjeve mačke* Maje Novak, *Ostrina Aporije* Aleksa Šušulića, *Hleb* Rudija Šeliga. Imaginarno se najpogosteje pojavlja kot domišljija, meditacija, sanjarjenje subjekta – kot neke vrste eskapizem oz. izmikanje pristisku neprijetne realnosti; in sicer kot kompenzacija za odsotnost »resnične« ljubezni (*Vulkan* Olivera K'orveziroske, *Onstran steklene tišine* Sebastjana Preglja, *Gutijeve zgodbe* Silvije Borovnik), kompenzacija za pomanjkanje razumevanja in upoštevanja subjekta s strani javnosti, sveta, ki ga obkroža (*Epizodist* Trajčeta Krsteskega, *Igro-nanija* Aleša Čara), ali kot neuspešna komunikacija med zakonskima partnerjema (*Hiša v Solunu* Dragija Mihajlovskega, *Poredni amor* Jadranke Vladove). Kombinacija realno-imaginarno se v besedilih kaže tudi kot (včasih nejasna) meja

med budnostjo in snom ali kot komunikacija med zavestjo in podzavestjo (Vrata J. Virka, *Igro-nanija* A. Čara, *Najin otrok* V. Möderndorferja in druge).

Drugi dominantni način prepletenosti med realnim in imaginarnim (realna pomensko-vsebinska podlaga zgodbe in imaginacija v načinu, tehniki pripovedovanja), se najpogosteje pojavlja kot stilizacija sveta (najbolj originalno ali radikalno v besedilu *Möbiusov trak*) oz. imaginativni pogled avtorja na zgodbo (*Tri tete* A. Prokopieva, *Kij* E. Lafazanovskega, *Jesenske višave* D. Čatra, *Polna pljuča* Kleča, *Cafe do Brasil* I. Bratoža, *Vrata* J. Virka, *The Perfect Room* T. Kramolca, *Igro-nanija* A. Čara).

Omenjeni načini prepletenosti realnega in imaginarnega so pravzaprav univerzalni, zato so si besedila iz slovenske in makedonskih antologije v tem pogledu podobna. Vseeno pa obstaja neka razlika: v besedilih iz zadnjega poglavja (*Eksaltacija*) makedonske antologije K'ulavkove prevladuje realizem v načinu pripovedovanja, medtem ko zgodbe vsebujejo precej irealnih, fantastičnih, čudežnih elementov. V slovenskih besedilih pa opazimo več realnega na pomensko-vsebinski ravni, medtem ko v okvirje imaginarnega vstopa domišljajska perspektiva likov ali avtorjeva stilizacija sveta (*Nesrečni Danilo*, *Taksist*, *Pravzaprav*, *Jesenske višave*, *Najin otrok*, *Cesta*, *Calienta braguetas*, *Pogled angela*, *Veriga*, *Berač*). Poleg tega so elementi irealnega, metafizičnega, fantastičnega prisotni tudi v tistih makedonskih besedilih, v katerih prevladuje realno na pomensko-vsebinski ravni.

Večina za ta prispevek analiziranih besedil vsebuje elemente fantastike: ko se imaginarno (irealno, nadnaravno) pojavlja v vsakdanji realnosti, v nekem racionalnem sistemu (Georgievska-Jakovleva 2001: 17–18). Ali, kot razmišlja Katica K'ulavkova (2000: XXXIII): »V kratki zgodbi je razlika med resničnim in neresničnim nevidna, pač pa postane rob, s katerega se vidi na obe strani.« Zaradi inspirativnih, razburljivih prehodov med obema stranema in zaradi odprtosti koncev besedil, ki ustvarjajo atmosfero nekakšne misterioznosti, postane kratka zgodba nadvse privlačna igra – za ustvarjalca, predvsem pa za bralca.

Literatura

- GEORGIEVSKA-JAKOVLEVA, Loreta, 2001: Prirodna na fantastika. *Fantastikata i makedonskiot roman*. Skopje: Institut za makedonska literatura. 17–18.
- KAPUŠEVSKA-DRAKULEVSKA, Lidija, 1998: *Vo lavirintite na fantastikata*. Skopje: Magor.
- K'ULAVKOVA, Katica (ur.), 2000: *Tajna odaja: antologija na makedonskiot raskaz od XX vek*. Skopje: Tri.
- SILJAN, Rade (ur.), 2004: *Zabraneta odaja: izbor od makedonskiot raskaz*. Skopje: Matica makedonska.
- VIRK, Tomo (ur.), 1998: *Čas kratke zgodbe: antologija slovenske kratke zgodbe*. Ljubljana: ŠOU, Študentska založba.

